

ELEKTRON KATALOQUN AXTARIŞ İMKANLARI (Respublika əhəmiyyətli kitabxanaların iş təcrübəsi əsasında)

Rəşad QARDAŞOV

Bakı Dövlət Universiteti "Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri" kafedrasının baş müəllimi
qardashov@inbox.ru

Поисковые возможности электронного каталога

Резюме: В статье изучено роль и значение электронного каталога, уровень развития информационно-поисковых систем в крупных библиотек республики. Также рассматривается структура и классификация ИПС.

Обсуждаются требования библиотечного дела. Исследовались также применение информационных и коммуникационных технологий в библиотечном деле. Здесь говорится о отраженных практики образования в нашей стране. В статье рассказывается о государственной программе, принятых решениях, распоряжениях и государственных программах в связи с применением информационно-коммуникационных технологий в различных сферах деятельности.

Informative possibilities of electron catalogue

Abstract: The article includes ICT's various spheres in our republic, especially state policy on its application in education system, passed decision, information about order and state programs, informatization and computerization of education system, implementation of various strategic ICT projects, building of education network infrastructure and other issues.

Açar sözlər: elektron kataloq, kitabxanaçılıq təhsili, məlumat bazaları

Ключевые слова: электронный каталог, научная библиотека, информационные базы данных.

Key words: electron catalogue, library science, information bases

Cəmiyyət müasir kitabxanaları yalnız müxtəlif növ çap məhsullarının saxlayıcısı kimi deyil, həm də avtomatlaşdırılmış xidmət komplekslərini özündə cəmləşdirməklə oxuculara lokal və kitabxanadan kənar rejimdə, uzaq məsafədən - on-line xidmət göstərə bilən informasiya müəssisəsi kimi görmək istəyir. Bu işə yalnız İnternet və yeni kitabxana-informasiya texnologiyalarının tətbiqi vasitəsilə mümkündür. Elektron kitabxanalar, elektron kataloqlar vasitəsilə kitabxanalar öz informasiya resurslarını dünya oxucularına təqdim edə bilir, oxucu kontingenti, digər kitabxana-informasiya mərkəzləri ilə əlaqələri genişləndirir. Elektron kataloq real oxucu sorğularının öyrənilməsinə, bunun əsasında kitabxanaların daha effektiv kompleksləşdirilməsinə təmin edir. Elektron kataloq özündə həm biblioqrafik, həm də elektron sənəd informasiyasını daşıdığından, kitabxanaçıların

köməyi olmadan həm informasiya axtarışına, həm də axtarılan sənədin elektron formada tam mətninin əldə olunmasına imkan yaradır. 1996-cı il MDB-ölkələri üçün qəbul edilmiş standartda elektron kataloqa belə bir tərif verilmişdir. (7.76.96-8(19-cu bənd))-Elektron kataloq real vaxt rejimində işləyən maşınla oxununa kataloqdur. Respublikamızda elektron kataloqlaşdırma strategiyasına 1999-cu ildən başlandı bu iş 2002-ci ildən geniş vüsət almışdır. Məlum olduğu kimi elektron kataloqun fəaliyyə göstərməsi üçün iki əsas təminat sisteminin olması vacibdir.

Bunlardan: 1.- proqram sistemi təminatı

2.- dil təsnifatı təminatı

Proqram təminatı dedikdə elektron kataloqun təşkilində istifadə olunan proqram sistemləri (İRBİS, VTLS, FOLLET, MİLENIUM) dil təminatı dedikdə isə təsniflədirmə zamanı istifadə olun təsnifat cədvəlləri (UOT, KBT, BİT) başa düşülür

Elektron kataloqda informasiya axtarışının həyata keçirilməsi müəyyən mərhələlərdən ibarətdir. Bu mərhələlər informasiya axtarış sistemləri hesab edilir. Müasir cəmiyyətdə elmin, texnikanın və istehsalatın inkişafı ilə əlaqədar olaraq sənəd kütləsi sürətlə artır, mütəxəssislərin informasiya tələbatı dərinləşir və mürəkkəbləşir. İnformasiyanın sürətli artımı, informasiya axınınin mürəkkəbləşməsi, differensiasiyası və inteqrasiyası ilə əlaqədar olaraq onun operativ yığılması, işlənməsi, axtarışı və verilməsi problemləri yaranır. Digər tərəfdən, elm-texnika-istehsalat elementləri arasında informasiya əlaqəsi yaratmaq zərurəti meydana çıxır. Göstərilən obyektiv proseslər bir tərəfdən geniş sosioloji və psixoloji tədqiqatlar aparılmasını, məlumatın təhlilini və sintezini, digər tərəfdən müasir avtomatlaşdırma vasitələrinin informasiya fəaliyyətində geniş tətbiqini tələb edir. Bütün bunlar öz təcrübə həllini informasiya-axtarış sistemlərinin (İAS) yaradılmasında tapmışdır.

Ənənəvi informasiya axtarış sistemləri kitabxana kataloqları və kartotekalardır. Kataloq və kartotekalar semantik həcminə görə ümumi xarakter daşıyır. Kitabxana kataloqlarının yaradılması əl üsuluna əsaslanır və ləng icra edildiyindən, elm və texnikanın müxtəlif sahələrində mexanikləşdirilmiş və avtomatlaşdırılmamış İAS-lar yaradılır ki, bunlara da çox zaman deskriptor tipli İAS-lar deyilir. Deskriptor tipli İAS müəyyən sahədə sənəd kütləsinin, informasiya axtarışı dillərinin və informasiya axtarışının təmin edən riyazi alqoritmlərin, metodların və texniki vasitələrin məcmusudur. Bu sistemlər reallaşdırma dərəcəsinə görə mexanikləşdirilmiş və avtomatlaşdırılmış İAS-lara bölünür. Obyektləri əhatə etmə dərəcəsinə görə sahəvi, çoxsahəli (inteqral) və lokal İAS-lar mövcuddur.

İAS-ların mühüm xarakterik cəhətlərindən biri məlumat axtarışının dolğunluq, dəqiqlik və uyğunluq əmsallarının təyin edilməsidir. Hazırda sahəvi, çoxsahəli və lokal İAS-in 2 tipi mövcuddur: 1) sənəd İAS-ları, 2) faktoqrafik İAS.

Sənəd İAS-larında informasiya vahidləri sənədin bibliografik elementləri, anlayış və terminlərdir. Bunlar İAS-lara daxil edilən sənədlərin axtarış əlamətləri

adlanır. İAS-ların təşkil edilmə dərəcəsinə əsaslı olaraq sənədlərin axtarış əlamətləri arasında müxtəlif məntiqi və qrammatik əlaqələr yaradılır. Qrammatik əlaqələr mətnə anlayışların və terminlərin bir-biri ilə və ümumi məna daşıyan sözlərlə müxtəlif əlaqələridir. Faktoqrafik İAS-lar sənəd kütləsinin faktiki informasiyalarını, kimyəvi düsturları, riyazi və statistik nəticələri əks etdirən sistemlərdir.

Elektron kataloqda axtarış apararkən sənədlərin forma və tipləri mütləq nəzərə alınmalıdır. Əgər ənənəvi kitabxana kataloqu ilə elektron kataloqun müqayisəli təhlilinə nəzər salsaq ən böyük fərqin bu lüğünü görürük:

- Ənənəvi kitabxana kataloqunda yalnız sənəd haqqında bibliografik məlumat yəni bibliografik təsvir verilir. Lakin elektron kataloqda isə sənədin bibliografik təsviri ilə yanaşı sənədin özünüdə yəni tam mətnini də əldə etmək mümkündür. Buradan da belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, məlumat bazasında yerləşən sənədin elektron formada olması vacibdir. Buna görə də elektron sənədlərin yaranması günün vacib tələblərindəndir.

Məlumdur ki, elektron informasiya resursları bütünlükdə elektron məlumatlar, elektron proqramlar, yaxud onların bir resursda əlaqəli birliyidir. Elektron informasiya resursları məntiqi quruluşu baxımından elektron sənədlərə və elektron nəşrlərə bölünür. Elektron sənəd - məzmun cəhətdən bitkin olan və maşınla oxunan formada müəyyən tip daşıyıcıya yazılmış informasiyalardır. Elektron sənəd - müraciət (axtarış) vasitələri ilə təmin edilmiş qeyri-məhdud sayda istifadəçilərin oxuması üçün məqsədli şəkildə maşınla oxunan daşıyıcıya yazılmış informasiyaları əhatə edir. Elektron nəşrlər həm resurs kimi (məsələn, məlumat bazaları), həm də ayrıca elektron sənəd (CD-ROM kitablar və s.) kimi hazırlana bilər. Tarixi ardıcılığa görə elektron kataloqlar - bibliografik və referativ məlumat bazaları - tammənli və multimedia materialları elektron sənədlərin müxtəlif növləridir. Müasir dövrdə elektron nəşrlər təsnifat əlamətlərinə görə aşağıdakı kimi qruplaşdırılır: 1. Çap ekvivalentinə görə: çap əsərinin elektron analoqu və müstəqil elektron nəşrlər. 2. Əsas informasiyanın təbiətinə görə: mətni, təsviri, səs, proqram, multimedia elektron nəşrlər. 3. Məqsəd təyinatına görə: rəsmi, elmi, elmi-kütləvi, istehsalat-təcrübə, normativ, tədris, kütləvi-siyasi, soruq, reklam, bədii elektron nəşrlər. 4. Yayılma texnologiyasına görə: lokal, şəbəkə, elektron nəşrlər. 5. Dövriliyinə görə: qeyri-dövrə, seriyalı, dövrə, davam edən dövrə, yeniləşdirilən elektron nəşrlər. 6. Quruluşuna görə: bircildli, çoxcildli elektron nəşrlər və elektron seriyalar.

Elektron sənədlərin yaranması və inkişafı heç də çap əsərlərinin azalması və yox olması demək deyildir. Sosial informasiya məqsədləri, konkret istifadəçi təyinatları müxtəlif olsa da, onlar bir formadan digərinə asanlıqla çevrilə bilər. Hazırda dünya nəşriyyat məhsullarının hissəsini çap əsərləri təşkil edir. Çap analoqu olmayan və elektron kitabxana fondları üçün vacib olan elektron sənədlərə misal olaraq veb-saytları, internetdə diskussiya siyahılarını, məlumat bazalarını, multimedia materiallarını, kompüter proqramlarını, elektron jurnalları, elektron kataloqları, bibliografik göstəriciləri, multimedia materiallarını və s.

göstərmək olar. Və nəhayət, mühafizə və axtarış imkanlarına görə onlayn və oflayn resursları fərqləndirilir.

Elektron sənəd növləri içərisində elektron kitabxanalar üçün daha əhəmiyyətli olan elektron jurnallar, elektron kitablar və soraq nəşrləridir. Tarixən dövrü nəşrlərin, xüsusən də jurnalların komplektləşdirilməsi, mühafizəsi və onlarla oxuculara xidmət edilməsi kitabxanaların ən vacib funksiyalarından biri olmuş və hazırda da belədir. Bir reallıq da var ki, oxucular marağ dairələrinə uyğun jurnalları müntəzəm almaq üçün vaxt və vəsait problemi ilə üzləşir. Xüsusən də mütəxəssis və alimlər elmi jurnalların əldə edilməsində çətinlik çəkirlər. Digər tərəfdən, dövrü elmi nəşrlərin ənənəvi texnologiyası etibarlı olsa da, ləng işləyir, onlara abunə qiyməti çox yüksəkdir və s. Bu deyilənlər son onillikdən başlayaraq elektron jurnalların yaradılması ilə müəyyən həllini tapmağa başlamışdır. Elektron jurnallar sisteminin yaradılması və inkişafının perspektivliyi bir sıra səbəblərlə bağlıdır: 1) kitabxanalarda onlar çox yer tutmur; 2) kommunikasiya təminatı asandır, informasiya operativ şəkildə istifadəçinin iş yerinə verilə bilər; 3) güclü elektron axtarış aparatı ilə təmin edilmişdir; 4) elektron mətn inteqrasiya edilə bilər, yəni mətn, səs, qrifaka ilə birlikdə verilir; 5) pulödəmə yolu ilə çoxlu istifadəçilərin eyni zamanda müəyyən bir jurnala, məqaləyə müraciəti təmin edilir; 6) sutkanın istənilən vaxtı və istənilən iş yerindən müraciət etmək və alıb istifadə etmək olar. Ümumiyyətlə, demək olar ki, elektron jurnallar çap jurnallarının analoqudur. Yəni eyni ilə həmin jurnalın elektron versiyasıdır.

CD-ROM-da və internetdə olan soraq kitabları və ensiklopediyalar digər növ sənədlərə nisbətən axtarış imkanları daha üstün olan rəqəmləşdirilmiş, yəni elektron formata keçirilmiş sənədlərdir. Xarici ölkələrin nəşriyyat və kitabxanalarında ensiklopediya və lüğətlərin CD-ROM nəşrlərinin və şəbəkə versiyasının hazırlanması XX əsrin 90-cı illərindən başlayaraq kütləvi şəkildə olmuşdur. Azərbaycan kitabxanaları və nəşriyyatları tərəfindən hazırlanmış belə nəşrlər hələlik demək olar ki, yoxdur.

Elektron kitablar, jurnallar və soraq nəşrləri ilə yanaşı, kitabxana xidməti üçün vacib olan milyonlarla adda səs yazıları, videoqramlar, yeniliklər, kütləvi informasiya vasitələri, kompüter oyunları və digər növ elektron sənədlər var. Onlar həm CD-ROM-larda, həm də DVD disklərdə hazırlanırlar, internetdə yayılırlar. Elektron nəşrlər, sənədlərin və ümumiyyətlə, elektron resursların maddi daşıyıcıları müxtəlifdir. Çap əsərlərinin maddi daşıyıcıları yalnız kağızdırsa, elektron resursların maddi informasiya daşıyıcıları kompüterdə olan sərt disk, optik disklər, maqnit-optik və lazer diskləri, maqnit lentləri və müxtəlif İnternet serverləridir. Onların informasiya tutumu kağız sənədlərə nisbətən xeyli çoxdur. Elektron sənədlər elektron kitabxanaların başlıca informasiya resurslarını təşkil edir.

Elektron kataloqun axtarış imkanlarını izah edərkən konkret kitabxana təcrübəsinə müraciət etmək lazımdır. Respublika kitabxanaları içərisində bütün kitabxanalara metodiki baza sayılan M.F.Axundov adına milli kitabxananın elektron kataloqunun iş təcrübəsinə diqqət yetirsək aşağıdakı faktları görmüş olarıq:

Milli Kitabxanada dünyanın ən böyük və zəngin kitabxanalarında daha çox tətbiq olunan VTLS-VIRTUA sistemi üzrə həyata keçirilən kitabxana proseslərinin avtomatlaşdırılması, oxucu sorgularının virtual rejimdə ödənilməsinə və ödənilən arayışların tam şəkildə məlumat bazasında saxlanılmasına şərait yaradan və onların təkrar istifadəsinə imkan verən avtomatlaşdırılmış sistem tətbiq olunur. 2000-ci ildə Milli Kitabxana ABŞ səfirliyinin, SOROS və Avrasiya fondlarının maliyyə dəstəyi ilə ABŞ-ın VTLS korporasiyasının məxsusi kitabxanalar üçün işləyib hazırladığı VIRTUA proqramını layihə çərçivəsində əldə etmişdir. Üç illik hazırlıq işləri aparıldıqdan, beynəlxalq treninqlər keçirildikdən və lazımi mütəxəssislərin hazırlanması prosesi başa çatdıqdan sonra 2003-cü ildə elektron kataloqun tərtibi işlərinə başlanılmışdır. Milli Kitabxanada elektron kataloq beynəlxalq məşinlə oxunan MARC-21 formatında işlənmişdir. 2004-cü ilin martından Milli Kitabxanada digər kitabxana-bibliografiya proseslərinin avtomatlaşdırılması işlərinə start verilmişdir. Lakin bütün bunlar külli miqdarda vəsait tələb etdiyindən, işlər müvəqqəti olaraq dayandırılmışdır. Xeyli hazırlıq və təcrübə işləri aparıldıqdan sonra 2006-cı ilin mayında Milli Kitabxananın veb-saytının və elektron kataloqunun təqdimat mərasimi olmuşdur. Respublikamızda ilk kitabxana saytı və elektron kataloqun təqdimatı beynəlxalq ekspertlərin, respublika kitabxana ictimaiyyətinin və mətbuat nümayəndələrinin iştirakı ilə olmuşdur. 2006-cı ilin mayından Milli Kitabxananın saytı vasitəsilə bir sıra beynəlxalq məlumat bazalarında - ABŞ-ın Konqres Kitabxanasının və Rusiyanın Milli Dövlət Kitabxanasının elektron məlumat bazalarında birbaşa axtarış aparmaq imkanı əldə edilmişdir.

Milli kitabxanada elektron kataloqun yaradılması işi ilə «Elektron resursların yaradılması» şöbəsi məşğul olur. Elektron kataloqun məlumat bazasına ədəbiyyat 3 mənbədən daxil olur: 1) kitabxanaya daxil olan yeni ədəbiyyat 2) arxiv şöbəsinə toplanmış və əks xronoloji ardıcılıqla seçilən ədəbiyyat 3) kitab verilişi məntəqəsində oxucular tərəfindən qaytarılan və daha çox tələb olunan ədəbiyyat. Elektron kataloqdan bir neçə axtarış növü üzrə - 1) sadə axtarış 2) kombinasiya edilmiş axtarış 3) başlıqların açar sözü üzrə axtarış; 4) xarici məlumat bazalarından axtarış aparmaq olar.

Respublika elmi sahəvi kitabxanaları içərisində özünəməxsus yer tutan kitabxanadan biri də AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasıdır.

AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında (MEK) 2002-ci ildə «Kitabxana proseslərinin avtomatlaşdırılması» şöbəsi fəaliyyətə başlamışdır. Kitabxananın elektron kataloqunun yaradılması ənənəvi kartoçka kataloqunun məşinlə oxunan formaya keçirilməsi əsasında həyata keçirilir. MEK-in elektron kataloquna hələlik yalnız cari və qismən retrospektiv ədəbiyyat daxil edilir. Kitablar bir qayda olaraq yazıldıkları dildə elektron kataloqda öz əksini tapır. Daha dəqiqi, MEK-in elektron kataloqundakı təsvirlər yeddi: Azərbaycan, rus, ingilis, fransız, fars, ərəb və türk dillərindədir. Proqram təminatı UTF-8 kodlaşmasını dəstəklədiyi üçün burada fars və ərəb şriftləri ilə bərabər, heroqliflər, Çin və yapon dillərində də təsvirlər mümkündür.

Xüsusi kitabxanalar içərisində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi Kitabxanası özünəməxsus yer tutur. 2003-cü ildən fəaliyyətə başlayan bu kitabxanada İRBİS-64 AKİS-nin köməyi ilə elektron kataloqun yaradılmasına başlanılmış və oxuculara məsafədən xidmət texnologiyası tətbiq edilmişdir. Bu sistem vasitəsilə analitik təhlil, elmi-tədqiqat, ictimai-siyasi fəaliyyətlə məşğul olan oxucu qruplarına kömək etmək məqsədilə 12 adda daim yeniləşən tammətənlilik elektron nəşr, 7 adda cari elektron bibliografik nəşr hazırlanmışdır. Kitabxanada yaradılmış elektron toplular arasında nisbətən aktual əhəmiyyət kəsb edən «Odlar yurdu Azərbaycan» adlı tammətənlilik ölkəşünaslıq elektron nəşrlər toplusunda ölkəmizin tarixinə, mədəniyyətinə, iqtisadiyyatına və xarici siyasətinə dair zəngin materiallar toplanmışdır.

Axtarışın 3 növü vardır: standart, tam və genişləndirilmiş.

Standart axtarış növündə açar söz, müəllif və ya sərəlvhə üzrə axtarış aparmaq olar. Tam axtarış növündə açar söz, müəllif, sərəlvhə, nəşr növü, nəşr ili, nəşriyyat üzrə axtarış aparmaq olar. Genişləndirilmiş axtarış növündə açar söz, müəllif, sərəlvhə, nəşr növü, nəşr ili, nəşriyyat, ISBN və s. üzrə axtarış aparmaq olar.

Hazırda respublikamızda 50 dən çox ali təhsil müəssisəsi fəaliyyət göstərir. Ali məktəb kitabxanalarına metodiki mərkəz funksiyasını BDU-nun Elmi Kitabxanası həyata keçirir.

BDU-nun Elmi Kitabxanası respublikamızın kitabxanaları içərisində kompüterləşmə problemini həyata keçirməyə çalışan ilk kitabxanalardan biri olmuşdür. Bu mühüm işdə professor A.A.Xələfovun təşəbbüsü və rəhbərliyi altında 2000-ci ildə BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi Kitabxanaşünaslıq kafedrasının yanında təşkil edilən «Kitabxana işinin kompüterləşdirilməsi» elmi-tədqiqat laboratoriyasının çox böyük rolu olmuşdur. Laboratoriyada Qafqazda ilk dəfə olaraq vahid virtual Azərbaycan elektron kitabxana şəbəkəsinin yaradılmasının elmi istiqamətləri üzərində işlənilməyə başlanmış və «Kitabxana-1.0» Avtomatlaşdırılmış Kitabxana İnformasiya Sistemi (AKİS) yaradılmışdır. Daha sonra «Kitabxana-1.0» AKİS-nin təkmilləşdirilmiş «Kitabxana-2.0» versiyası yaradılmışdır. Bu AKİS-lər 20 minə yaxın bibliografik yazı əsasında Azərbaycan dilində kitabların informasiya bazasına malik olub, 13 axtarış göstəricisi və onların kombinasiyasına görə informasiya axtarışını həyata keçirirdi. Bu AKİS-lər 90-cı illərdə qüvvədə olan QOST 7.1-84 standartı əsasında hazırlanan bibliografik məlumat bazasına əsaslandığından, kitabxanaların müasir problemlərini, o cümlədən beynəlxalq bibliografik məlumat mübadiləsini təmin etmirdi. Buna görə də 2003-cü ildən etibarən BDU-nun elektron kataloqunun yaradılmasında keçmiş MDB-nin bir sıra qabaqcıl kitabxanalarında uzun müddət tətbiq olunan «MARC-Sql-1,5», daha sonra isə «İRBİS-64» proqramını tətbiq etməyə başladılar. BDU Elmi Kitabxanasının elektron kataloqunun istifadəçi interfeysinə nəzər saldıqda aydın görünür ki, təcrübəli az-çox informasiya texnologiyaları barəsində məlumatı olan oxucu üçün ondan istifadə etmək heç də çətin olmayacaqdır. Belə ki, bu kataloqun iki versiyası mövcuddur: Azərbaycan

və rus versiyaları. Elektron kataloqun Azərbaycan versiyasında olan informasiya axtarışını beş baza üzrə həyata keçirmək mümkündür: 1) Yeni Kitablər (burada 2000-ci ildən bu günə qədər kitabxanaya daxil olan Azərbaycan dilində nəşrlər yerləşdirilmişdir); 2) Kitablər (1921-2002); 3) Jurnallar; 4) Dissertasiyalar; 5) Məqalələr. Elektron kataloqda UOT-a, müəllifə, sərəlvhəyə, nəşriyyata, nəşr yerinə, nəşr ilinə, predmet təsnifatına, topluya, açar sözlərə və s. ünsürlərə görə kompleks axtarış aparmaq mümkündür.

Beləliklə adı çəkilən kitabxanaların iş təcrübəsinə nəzər saldıqda aydın şəkildə görünür ki, elektron kataloqun axtarış imkanları geniş olmaqla yanaşı həm də müxtəlifdir. Elektron kataloqun axtarış imkanları informasiya mədəniyyətinin əsasını təşkil edir. Bunun vasitəsilə oxuculara kitabxana fondu haqqında tam təsəvvür vermək mümkündür. Həmçinin informasiya təminatını operativ surətdə və onlayn şəkildə həyata keçirməyə imkan yaradır.

Ədəbiyyat

1. "İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu // "Azərbaycan" qəz., 1998, 23 iyun.
2. "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu // "Azərbaycan" qəzeti, 1999, 14 mart.
3. "Mədəniyyət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu // Xalq qəzeti, 1998, 18 aprel.
4. Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə "Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı // "Respublika" qəz., Bakı, 2008, 7 oktyabr.
5. İsmayilov X.İ. Kitabxana-informasiya texnologiyaları: Dərs vəsaiti. Bakı, «Nurlar» nəşriyyat-poliqrafiya mərkəzi, 2009.- 312 səh.
6. Rüstəmov Ə., Baxşəliyev Z. Elektron kitabxanaların formalaşdırılmasının bəzi məsələləri // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya.- 2002.- №2.- s.39-49.
7. Rüstəmov Ə., Mustafayeva N. Respublika kitabxanalarında əsas proseslərin avtomatlaşdırılması // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya.- 2007.- №2.- s.15-27.
8. Rüstəmov Ə., Mustafayeva N.: Avtomatlaşdırılmış kitabxana-informasiya sistemləri və şəbəkələri (nəzəri və metodiki məsələlər).-B., 2007.-124-135 s.
9. Xələfov A.A., Qurbanov A.İ.: Kitabxanaların kompüterləşdirilməsinin əsasları: Dərslik.-B.: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2007.-200 s.
10. Пилко, И.С. Информационные и библиотечные технологии [Текст]: Учеб. пособие / И.С.Пилко.- СПб.: Профессия, 2006.-342 с.-
11. Трайнев, В.А. Новые информационные коммуникационные технологии в образовании [Текст] / В.Ю. Теплышев, И.В. Трайнев. - М.: Дашков и Ко, 2012. - 320 с. - ISBN: 978-5-394-01685-1.

Məqalə BDU-nun Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasının aprel 2015-ci ili 16 tarixli 7 sayılı iclasında müzakirə edilmiş və çapa məsləhət görülmüşdür.

Rəyçilər: dos. A. Əliyev, dosent S.A. Xələfova.